herpy

DRZEWOŁAZY

Golfodulcean Poison Frog

Phyllobates vittatus

Phyllobates vittatus to czarny drzewołaz z dwoma wyraźnymi pomarańczowymi lub żółtymi paskami biegnącymi wzdłuż grzbietu i niebiesko marmurkowymi kończynami. Żyje wyłącznie w nizinnym lesie wokół Golfo Dulce w południowo-zachodniej Kostaryce. W terrarium jest aktywny w dzień, chętnie się odzywa i rozmnaża się bez większych problemów, a samiec sam przenosi kijanki do wody.

Rodzina: Dendrobatidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**3-4 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Toksyny skórne na wolności	**Słabe**
Toksyny skórne w niewoli	**Brak** Zwierzęta z hodowli. Osobniki odłowione na wolności mogą przez długi czas zachować toksyny
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 4 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**21-25 °C**
Temperatura w nocy	**18-21 °C**
Wilgotność	**70-100%**
Woda	**Miska z wodą** głębokość 1-2 cm
UVB	**Opcjonalne** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**W parach lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Kijanki noszone do wody**
Miejsce składania jaj	**Na ziemi**
Dojrzałość płciowa	**8-10 miesięcy**
Liczba jaj w zniesieniu	**7-21**
Okres larwalny	**45-80 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Gotowa karma**
Opieka nad potomstwem	**Pilnuje jaj i nosi kijanki**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
IUCN	**Narażony (VU)**

O gatunku

Phyllobates vittatus to stosunkowo duży drzewołaz, osiągający 3-4 cm od pyska do kloaki. Samice są zwykle nieco większe i masywniejsze od samców, ale wielkość nie jest pewną cechą płciową. Ubarwienie podstawowe jest czarne, często z połyskiem, kończyny są marmurkowe w odcieniach niebieskiego, a boki ciała mają często niebieski lub zielony marmurkowy wzór. Od czubka pyska niemal do samej kloaki biegną dwa paski, najczęściej ogniście pomarańczowe, ale mogą być też złociste, żółte lub zielone. Epitet gatunkowy *vittatus* oznacza właśnie "paskowany". Grzbiet opada łagodnie, a łopatki zwykle

nie odznaczają się pod skórą, jak u *Phyllobates bicolor* i *Phyllobates terribilis*, dlatego żaba wygląda na nieco krępą. W amerykańskiej hodowli występuje linia pomarańczowa z szerokimi paskami od żółtopomarańczowych do czerwonopomarańczowych oraz rzadsza linia czerwona z wąskimi, czerwonymi paskami.

Gatunek opisał Edward Drinker Cope w 1893 roku. Rodzaj *Phyllobates* obejmuje pięć gatunków, a *P. vittatus* jest najbliżej spokrewniony z drugim gatunkiem środkowoamerykańskim, *Phyllobates lugubris*.

W naturze *P. vittatus* ma tylko niewielkie ilości słynnej trucizny tego rodzaju, batrachotoksyny, i przez długi czas uważano go za prawie nietoksycznego. W 2019 roku skóra dzikich żab z Kostaryki wywołała jednak u myszy objawy wskazujące na działanie na serce; przy badanych dawkach żadna mysz nie padła, a wszystkie w pełni wyzdrowiały. Skóra zawierała prawdopodobnie trzy toksyczne alkaloidy. Trucizna pochodzi z pokarmu w naturze, a zwierzęta z hodowli jej nie mają. Skóra może podrażniać błony śluzowe, więc myj ręce i nie bierz zwierząt do ręki. Osobniki odłowione z natury mogą długo zachować truciznę i zawsze trzeba się z nimi obchodzić ostrożnie.

W terrarium gatunek jest żywy i często widoczny, ale bywa też nieco płochliwy. Najczęściej przebywa na dnie lasu, ale dzięki przylgom łatwo wspina się po gładkich powierzchniach.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Phyllobates vittatus występuje wyłącznie w Kostaryce, na nizinach wokół Golfo Dulce w południowej, pacyficznej części kraju. Niemal wszystkie stanowiska leżą między ok. 8,2 a 9,3 stopnia szerokości północnej oraz 83,1 a 83,9 stopnia długości zachodniej. Pojedyncze stwierdzenia poza Kostaryką dotyczą zwierząt z niewoli.

Zasięg jest niewielki, a las jest wycinany. IUCN klasyfikuje gatunek jako narażony (VU).

> **Naturalny zasięg:** Kostaryka.

ŚRODOWISKO

Phyllobates vittatus żyje w wilgotnym i mokrym lesie nizinnym, zarówno pierwotnym, jak i wtórnym, na wysokości od ok. 20 do 550 m n.p.m. Jest aktywny w dzień, naziemny i związany z ciekami wodnymi, zwłaszcza wolno płynącymi strumieniami z małymi bocznymi kałużami, w których samiec może składać kijanki. Jaja są zwykle składane na liściach nad ziemią, a kijanki przenoszone do kałuż, wody zebranej w liściach palm lub wypełnionych wodą dziupli.

Klimat jest ciepły i bardzo wilgotny, z obfitymi opadami. Dokładne pomiary temperatury i wilgotności powietrza w miejscach występowania nie są udokumentowane; wartości podane w części o hodowli opierają się na doświadczeniach z terrarium.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Odchów kijanek

Hodowla

TERRARIUM

Do czterech osobników *Phyllobates vittatus* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 45 × 45 cm. Grupa 5-6 zwierząt potrzebuje więcej miejsca, np. 100 × 60 × 60 cm, co daje też przestrzeń zarówno do poruszania się po dnie, jak i do wspinaczki. Gatunek przebywa głównie na dnie, więc najważniejsza jest powierzchnia podłogi.

Na dnie ułóż ok. 5 cm warstwy drenażowej z keramzytu, siatkę i ok. 5 cm dobrze przepuszczalnego podłoża, np. mieszanki do storczyków lub ABG, a na wierzchu cienką warstwę długowłóknistego torfowca i solidną warstwę liści. Liście muszą być czyste i bez pleśni, ponieważ grzyby mogą być śmiertelne dla płazów. Skoczogonki i równonogi utrzymują podłoże w czystości. Gęsto obsadź terrarium żywymi roślinami, zapewnij mnóstwo kryjówek i niewielką część wodną oraz przygotuj kilka miejsc do składania jaj, np. szerokie, gładkie liście albo szalkę Petriego pod połówką łupiny kokosa.

Gatunki z rodzaju *Phyllobates* łatwo wspinają się po szkle i znajdą każdą szczelinę, więc terrarium musi zamykać się całkowicie szczelnie. Wentylacja powinna utrzymywać szyby wolne od skroplin, nie wysuszając przy tym powietrza.

Czytaj więcej: Budowa terrarium i podłoże bioaktywne Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

TEMPERATURA

W dzień *Phyllobates vittatus* potrzebuje 21-25 °C, a w nocy 18-21 °C, co zapewnia większość mieszkań. Gatunek znosi krótkie okresy spadku do 16 °C, ale jak wszystkie drzewołazy jest bardzo wrażliwy na przegrzanie i temperatura nie może przez dłuższy czas przekraczać 27 °C.

Unikaj bezpośredniego słońca i lamp nagrzewających terrarium, a temperaturę mierz cyfrowym termometrem umieszczonym nisko w terrarium. Dodatkowe ogrzewanie w zwykłym mieszkaniu jest rzadko potrzebne. Nie udokumentowano zimowania.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza powinna wynosić 70-100 %. Gatunek znosi spadki do 50 % przez krótki czas, jeśli ma dostęp do wody, ale niska wilgotność bez wody może szybko okazać się śmiertelna. Zraszaj codziennie wodą z odwróconej osmozy lub deszczówką albo użyj systemu zraszającego lub zamgławiacza sterowanego timerem.

Warstwa liści powinna być wilgotna, ale podłoże nie może zamienić się w bagno; jeśli podłoże pachnie zgniłymi jajami, jest zbyt mokre. Dopasuj zraszanie do wentylacji tak, aby powietrze nie stało ciągle wilgotne i nieruchome.

WODA I JAKOŚĆ WODY

Zapewnij płytką miskę z wodą lub niewielką część wodną z 1-2 cm wody oraz kamieniem albo kawałkiem kory, żeby zwierzęta mogły łatwo wyjść. Żaby nawilżają się w wodzie, a samiec może składać w niej kijanki.

Używaj wody z odwróconej osmozy, deszczówki lub odchlorowanej wody z kranu. Płazy wchłaniają substancje przez skórę, więc do wody nie może dostać się chlor, miedź, mydło ani krem do rąk. Często wymieniaj wodę i szoruj miskę bez mydła. Woda powinna mieć taką samą temperaturę jak powietrze; filtr nie jest potrzebny.

OŚWIETLENIE I UVB

Światło jest przeznaczone dla roślin. Wystarczą listwy LED lub świetlówki na wyłączniku czasowym przez 10-12 godzin dziennie, a noc musi być ciemna. Zapewnij cień i nigdy nie stawiaj terrarium w bezpośrednim słońcu.

Nie udokumentowano zapotrzebowania tego gatunku na UVB. Słabe oświetlenie UVB w strefie Fergusona 1 jest opcjonalne, o ile są dostępne cień i kryjówki.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Phyllobates vittatus jest nietypowy, ponieważ dorosłe osobniki przyjmują większe ofiary niż większość drzewołazów. Zwierzęta w każdym wieku jedzą bezskrzydłe muszki owocowe gatunku *Drosophila melanogaster*, a dorosłe dodatkowo większą *Drosophila hydei* i świerszcze do ok. 6 mm. Skoczogonki, równonogi, mszyce, strąkowce, mącznik ryżowy i małe larwy barciaka zapewniają urozmaicenie.

Wszystkie owady karmowe oprósz preparatem witaminowo-mineralnym dla płazów. Jak często i ile powinny dostawać dorosłe osobniki, nie udokumentowano dla tego gatunku; u drzewołazów przyjęte jest karmienie co drugi lub trzeci dzień tyle, ile żaby zjedzą w krótkim czasie, a młodych codziennie. Najtrudniejsze w hodowli tego gatunku jest zapewnienie stałego dostępu do małych żywych owadów karmowych, więc prowadź własne hodowle muszek owocowych i skoczogonków.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Phyllobates vittatus jest aktywny w dzień, a samce mają głośny, tryskający trelem głos godowy. Gatunek można trzymać w parach lub grupach. Grupy liczące 4-6 osobników, w których samce nawołują każdy ze swojego miejsca w terrarium, często dobrze się sprawdzają, ale dorosłe zwierzęta często trzyma się też parami. Powodem jest to, że dynamika w grupie może się zmienić po osiągnięciu dojrzałości płciowej, a samice mogą zjadać sobie nawzajem jaja. Zapewnij wiele kryjówek i przesłon wzrokowych i obserwuj, czy któreś zwierzę nie jest przeganiane lub nie chudnie.

Żaby należy brać do ręki tylko wtedy, gdy trzeba je przenieść. Skóra jest cienka, a sól, mydło i krem mogą ją uszkodzić. Używaj czystego plastikowego pojemnika i myj ręce przed pracą w terrarium i po niej. Nigdy nie łącz różnych gatunków ani odmian barwnych drzewołazów.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć tego gatunku trudno określić, zanim zwierzę osiągnie ok. rok. Samice są większe i masywniejsze od samców, ale nie jest to pewna cecha, a samica często zdradza się dopiero złożeniem jaj. Samce zaczynają nawoływać w wieku 6-8 miesięcy. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku 8-10 miesięcy, a wyjątkowo mogą rozmnażać się już w wieku pół roku. Kup kilka młodych i wychowuj je razem; to znacznie zwiększa szansę na uzyskanie pary.

GODY I KOPULACJA

Phyllobates vittatus rozmnaża się łatwo, gdy już zacznie. Samiec nawołuje z kryjówki, by zwabić samicę do odpowiedniego miejsca złożenia jaj. Częstsze zraszanie, naśladujące porę deszczową, często pobudza rozród; nie zostało to jednak udokumentowane konkretnie dla tego gatunku. Para może pozostać w terrarium, ale w grupie inne samice mogą zjadać jaja.

JAJA I KIJANKI

W sezonie rozrodczym samica składa jaja co tydzień lub co dwa tygodnie, 7-21 jaj w zniesieniu. W terrarium są one składane na gładkim, szerokim liściu lub w szalce Petriego pod połówką łupiny kokosa. Samiec opiekuje się jajami i utrzymuje je w wilgoci, polewając je wodą. Gdy następuje wyklucie, siada obok i lekko przebiera nogami po podłożu, a kijanki w ciągu ok. dziesięciu minut wpełzają mu na grzbiet. Wędrówka do wody może trwać 1-2 dni. Kijanki są ciemnobrązowe.

W niewoli jaja lub kijanki często się wyjmuje i odchowuje pojedynczo w małych pojemnikach z wodą z odwróconej osmozy lub deszczówką o tej samej temperaturze co w terrarium. Pokarm nie został opisany konkretnie dla tego gatunku; u drzewołazów stosuje się zwykle gotowy pokarm dla kijanek i drobny pokarm dla ryb w małych porcjach, a wodę regularnie się wymienia.

METAMORFOZA

Wyklucie następuje prawdopodobnie po kilku dniach do tygodnia. To krócej niż u większości drzewołazów i nie zostało potwierdzone, więc czas inkubacji jest niepewny. Metamorfoza następuje po ok. 45-80 dniach.

Gdy pojawią się przednie kończyny, kijanka musi mieć łatwy dostęp do lądu. Obniż poziom wody do 1-2 cm albo ustaw pojemnik pod kątem i włóż kamienie lub korę, aby mała żaba mogła wyjść z wody. Do czasu wchłonięcia ogona żywi się jego zapasami.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo przeobrażone młode są prawie czarne, z czerwonopomarańczowym wzorem w kształcie litery U na grzbiecie, który z wiekiem się rozszerza i przekształca w dwa paski. Trzymaj je w małym terrarium odchowalnym z wilgotnymi liśćmi, mchem i dużą liczbą kryjówek i karm codziennie skoczogonkami oraz małymi muszkami owocowymi oprószonymi preparatem witaminowo-mineralnym.

Młode szybko rosną i w wieku 2-3 miesięcy, gdy zwykle trafiają do sprzedaży, mierzą ok. 16 mm. Sortuj je według wielkości, aby najmniejsze nie przegrywały rywalizacji o pokarm.

Zdrowie i częste błędy

Drzewołazy są wytrzymałe, gdy warunki są właściwe, ale szybko reagują na błędy. Typowe problemy to:

- Zbyt wysoka temperatura, powyżej 27 °C przez dłuższy czas. Powoduje stres i brak apetytu i może zabić żaby.
- Wysychanie przy niskiej wilgotności powietrza i braku wody. Może szybko okazać się śmiertelne.
- Niedobór wapnia i witamin, zwłaszcza u młodych i zwierząt rozrodczych, objawiający się słabymi kończynami, drżeniem i miękkimi szczękami. Oprószaj pokarm.
- Grzyby i bakterie w zbyt mokrym podłożu lub w spleśniałych liściach. Używaj czystych liści i zapewnij dobrą wentylację.
- Pasożyty, takie jak nicienie i wiciowce, powodujące wychudzenie mimo dobrego apetytu. Poproś weterynarza o zbadanie próbki kału.
- Chytridiomikoza (*Batrachochytrium dendrobatidis*). Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie i nie używaj tych samych narzędzi w różnych terrariach.

Zgłoś się do weterynarza znającego się na płazach, jeśli żaba chudnie, nie je przez kilka dni albo pojawiają się u niej rany i zmiany skórne.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.